

Branko Tomečak (130 – 159) govori o pravnom određenju nacionalnog značaja Sveučilišne knjižnice u vrijeme kada je njome Rojnić upravljao i priznavanju njezina statusa. Status knjižnice u to je vrijeme bio uvjetovan ubrzanim društvenim promjenama koje su se zbivale, pa se na taj način mijenjao i status same knjižnice. Formalno priznanje statusa, navodi autor, knjižnica dobiva tek 1997.

Srećko Cukon (159 – 162) podijelio je s čitateljima zapažanja i sjećanja na svoje prijateljstvo s Matkom Rojnićem. Kroz prisjećanje na stanje u Istri u prvoj polovici 20. st. opisuje muke koje je Rojnić proživljavao nakon odlaska s obitelji u Zagreb i njegovo zalaganje oko statusa hrvatskog jezika kao jednog od supotpisnika Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika. Cukon naglašava i Rojnićevu povezanost s rodnom Istrom koju je uvijek nosio u srcu.

Na samom kraju monografije Bruno Dobrić i Slavko Harni (162 – 173) priredili su cjelokupnu Rojnićevu objavljenu bibliografiju te njegov životopis.

Marko Jelenić

**Znanstveno-stručni skup *Buzetski dani 2010.* – 41. izdanje,
Gradska vijećnica Narodnog doma u Buzetu, 3. rujna 2010.**

Četrdeset prvo izdanje znanstveno-stručnog skupa *Buzetski dani* održano je 3. rujna 2010. u Gradskoj vijećnici Narodnog doma u Buzetu. Uklopljeno u širi kontekst obilježavanja Dana grada Buzeta “Subotina 2010.”, proteklo je u organizaciji Katedre Čakavskog sabora Buzet i Pučkog otvorenog učilišta “Augustin Vivoda” Buzet. Sudjelovalo je 13 izlagača, a skup su prigodnim govorom otvorili gradonačelnik Buzeta Valter Flego, predsjednica Katedre Elena Grah Ciliga te članice predsjedništva Katedre Nataša Vivoda i Mirjana Pavletić.

Radni je dio otvorio Dušan Prešelj referatom “O Slavku Zlatiću povodom 100. obljetnice rođenja”. Profesionalnu karijeru ovog istaknutog istarskog dirigenta, glazbenog pedagoga, kompozitora i društvenog djelatnika autor pokušava staviti u odnos s drugim onovremenim intelektualcima poput Matka Brajše Rašana, Ivana Matetića Ronjgova i Josipa Kaplana, u kojem njih četvoricu označava kao “mozaik glazbene kulture Lijepe Naše”. Ukazuje na činjenicu kako se s jedne strane Zlatić praktički nastavio na rad Brajše,

proširujući stvarateljski opus na komorna i simfonijska djela, dok je s druge izveo šest najtežih Ronjgovljevih kompozicija. U izlaganju se nadalje analizira njihov profesionalni i prijateljski odnos te obrađuje pitanje izgradnje Slavka Zlatića kao glazbenog stručnjaka.

Usljedilo je izlaganje Klare Buršić-Matijašić na temu “Gradine Buzeštine kroz prizmu moderne tehnologije”. Autorica je na primjeru gradine Jašmovica blizu Buzeta dala pregled dosadašnjih znanstvenih istraživanja na ovom području. Ističe ulogu arheologa i(li) ljubitelja starina Carla Marchettija koji je početkom 20. stoljeća napisao prvu knjigu o istarskim arheološkim lokalitetima, a konkretno na Buzeštini iscrtao prve mape Jašmovice. Nadalje u referatu autorica iznosi rezultate vlastitih istraživanja na gradini te govori o pronađenim materijalnim ostacima iz eneolitika u pećini koja se nalazi u sklopu kompleksa.

Sljedeće izlaganje imao je Ivan Milotić na temu “Natpis Justinijanova doba iz sela Rim (pod Ročem) o crkvenoj organizaciji”. U njemu autor daje kratak pregled povijesti Buzeštine kroz stari vijek osvrnuvši se pobliže na naseobine u okolici današnjeg sela Rim. Pronađeni nadgrobni spomenici datiraju se u 1. i 2. stoljeće, dok natpis koji je središnja tema izlaganja stručnjaci smještaju u 6. stoljeće, zbog čega se smatra da je nastao za vladavine Justinijana. Ulomak se očuvao u prijepisu, a spominje prezbitera Ursa, svećenika koji je u doba tršćanskog biskupa Frugifera (koji se također spominje na natpisu) oslikao crkvu u Ročkoj vali. Na temelju natpisa, a u nedostatku drugih izvora, autor izvodi zaključak da je u ranom srednjem vijeku u središnjoj Istri postojala složena crkvena organizacija. Također ističe kako natpis potvrđuje da Trst već u tom razdoblju ima status biskupije te da crkvice u Ročkoj vali potpada pod njezinu jurisdikciju.

Željko Bistrotić je izložio referat s temom “Dva konzervatorska priloga poznavanju kulturne topografije šireg područja Buzeštine”, u kojem je predstavio tijek konzervatorskih radova na dvjema crkvicama, sv. Jelene u Marčenigli te sv. Martina u Vodicama. Prva je datirana u 17. stoljeće, pripada baroknom razdoblju te nema freski. U izlaganju je detaljno opisano zatečeno stanje prije početka konzervatorskih zahvata te popis ukrasa i drugih elemenata koji su zatečeni u njoj i oko nje. Druga crkvice, koja se nalazi malo poviše Vodica, datirana je u sredinu 16. stoljeća. Nalazi se na vrhu brda, naselje oko nje je napušteno i razrušeno, a zatečena je u vrlo lošem stanju – pukotine po zidovima, zapuštena unutrašnjost i vlaga. Nema freski, ali je pronađena upisana apsida, prema riječima izlagača najstarija u ovom dijelu Ćićarije. Autor

na kraju ističe da je ovaj referat izložen više s aspekta konzervatorske nego arheološke struke.

Sljedeći rad pod naslovom “Prilozi o vrhuvskoj prošlosti” iznio je Slaven Bertoša. U njemu je kronološki prikazano naselje Vrh kroz povijesna razdoblja te položaj i razmještaj njegovih objekata. Autor iznosi pregled svih vijesti u kojima se ovo mjesto spominje kroz prošlost, u urbarima, matičnim knjigama i ostalim izvorima. Prvi dokument u kojem se Vrh spominje je iz 1522. godine, od kada se može pratiti rast i razvoj ovoga mjesta u novom vijeku, modernom i suvremenom dobu. U radu se iznose i mnoge zanimljive crtice iz svakodnevnog života mještana, kao i podatak o čistoći zraka u ovim krajevima, zbog čega su naselje uglavnom zaobilazile bolesti. Spominju se razbojnici, krivotvoritelji i drugi prijestupnici te podatak kako je administrativno središte kroz duži novovjekovni period bio Rašporski kapetanat. Autor obrađuje i duhovni život mještana iznoseći u referatu broj crkvice te njihov opis i karakteristike, dok razvoj školstva u ovom kraju potkrepljuje podatkom iz 1846. godine, kada je vrhuvski župnik Mate Novak sastavio popis djece koja su spremna za polazak u školu.

Usljedio je izlaganje Zdenka Baloga pod naslovom “Susret antike i srednjeg vijeka – motiv orla i zmije u Istri”. Autor u uvodu upoznaje publiku s likovnim motivom (temom) borbe orla i zmije, koja se pojavljuje od davnina u različitim interpretacijama. Daje pregled od sumersko-babilonskog mita o kralju Etani, kada se motiv prvi put spominje, do domaćeg primjera na Slavoluku Sergijevaca, gdje orao drži u kandžama zmiju što vjerojatno predstavlja borbu Rima (orao) sa svojim neprijateljima (zmija). U radu se ukazuje na slične motive po zidovima pojedinih crkvi, gdje orao vjerojatno utjelovljuje Krista, a zmija Sotonu. Iz svega autor zaključuje kako je od kulture do kulture tumačenje ovog motiva različito.

Elvis Orbanić je izložio referat na temu “Oporučna pobožna praksa u Buzetu sredinom 16. stoljeća”. Ukazuje na dragocjene podatke iz notarske knjige buzetškog kanonika Ivana Snebala, nastale sredinom 16. stoljeća, o načinima pokapanja (individualne grobnice, bratovštinske grobnice, bratovštinske grobnice u crkvama te individualne grobnice u crkvama) te služenju misa (gregorijanske i druge mise zadužnice) i drugim običajima i praksi. Prema autoru, župljani su za spas duša ostavljali crkvi i vinograde, maslinike, vrtove, zemljišta, kuće, zlato, srebro i vino, dok postoje i dva primjera o darovanju većih posjeda, iako se na kraju ispostavilo kako su u pitanju bile obiteljske veze (sin je išao u svećenike). Izlaganje je zaključeno činjenicom da oporuke ocrtavaju ukorijenjenost religije u istarskom društvu u prošlosti, što potvrđuje njezin golem

utjecaj na “malog” čovjeka, a ukazano je i na dimenziju duhovnog i društvenog života Buzeta, što je dosad tek u manjoj mjeri bilo poznato stručnoj javnosti.

Naredni je referat izložio Alojz Štoković s naslovom “»U gradu Buzetu 1580.« – Kronologija jedne apostolske vizitacije”. U prvom dijelu rada dat je pregled europske problematike u 16. stoljeću vezan za pritisak Osmanlija s jedne te vjerske probleme s druge strane. Na Bužeštini je crkvena organizacija bila podređena biskupiji u Trstu, a vizitacije su se bavile i marginalizacijama, poput broja kaleža i svijećnjaka u pojedinim crkvama, zbog čega autor zaključuje kako je njihova funkcija odgovor na širenje reformacije u susjednim područjima. Prema dokumentima, bilo je svakakvih “prijestupa” od strane svećenika, od problema s alkoholom do održavanja “neprikladnih” veza, zbog čega su neki osuđeni i izopćeni iz crkve.

Jakov Jelinčić je izložio temu “Matična knjiga umrlih 1815.-1836.”, u kojoj u uvodnom dijelu povlači paralele između knjiga umrlih, krštenih i vjenčanih te definira i razgraničava pojmove “kum” i “svjedok” na vjenčanjima. Autor ističe činjenicu kako su te knjige prvorazredan izvor ne samo za praćenje ritma života i smrti, već i za povijest migracija. Prema njegovim istraživanjima, župa Buzet je u razdoblju 1815. – 1836. imala trend stalnog porasta stanovništva pa autor u korist toj tezi iznosi brojne analitičke podatke, poput prosječne životne dobi stanovnika, njihovog društvenog statusa, načina na koje su umirali, uzroka smrti i druge.

Usljedila je pauza, nakon koje su Slaven Bertoša i Tatjana Bradara predstavili rad/projekt na temu “Granične oznake na Bužeštini: materijalni ostaci kulturno-povijesnog naslijeđa”. Referat ima i trećeg autora, Nenada Kuzmanovića, koji nije govorio na skupu, no koji je, prema riječima T. Bradare, prikupio najveći broj graničnih oznaka (*kunfina*). Bertoša je iznio da je jedan od ciljeva referata određivanje mletačko-austrijske granice na Bužeštini. Obilježavana je pomoću kamenih oznaka, no ponekad su je činile i granice među općinama ili šume. Autor je prostor razgraničenja okarakterizirao kao vrlo nesigurne zone, u kojima su bile učestale pljačke, uzurpacije zemljišta i otmanja stoke, dok se na pojedinim mjestima nije sa sigurnošću moglo znati koje zemljište kamo pripada, zbog čega su vođeni brojni sporovi. Nakon njega je Bradara uz brojne ilustracije – zemljovide, fotografije i grafičke prikaze – pojasnila metodiku kojom su se autori služili tijekom provedbe projekta.

Sljedeći je izlagač, Josip Žmak, predstavio rad “Gromače i suhozid”. U vrlo kratkom izlaganju iznio je kako se najveći broj gromača nalazi na Ćićariji, da im je glavna svrha poboljšanje kvalitete pašnjaka te kako nastaju čišćenjem

iskoristivih površina od kamenja. Drugi dio rada posvećen je suhozidima, za koje autor smatra da imaju višestruku funkciju. Prva je obzidavanje obradivih površina te njihova zaštita od domaće i divlje stoke, druga stvaranje granica (meda) između parcela, a treća pravljenje vrtova na izvangradskim površinama.

Matija Nežić je po godinama bio najmlađi izlagač na skupu, a naslov njegova referata je “Minjera na kartama i elaboratima katastra Catastro Franceschino”. U uvodu daje pregled literature u kojoj se spominje stara tvornica za preradu rude, dok je u nastavku prema karti iz prve polovice 19. stoljeća analizirao prostorne organizacije unutar kompleksa. Od zanimljivosti ističe crkvicu po kojoj je tvornica dobila ime *Miniera San Pietro* te dobru organizaciju pogona. Pored radnih pogona, postojale su tri stambene zgrade za radnike te mostić preko Mirne, dok je sveukupna površina kompleksa iznosila pet hektara. Referat je priveden kraju pregledom današnjeg stanja nekadašnjeg pogona, na što podsjeća svega nekoliko preostalih kamenih zidova, dok je sve ostalo zaraslo u korov.

Posljednji referat na skupu, “Konzervatorsko-restauratorski zaštitni radovi u crkvi sv. Jurja u Buzetu”, održao je Toni Šaina. U prvom dijelu rada autor daje kratak osvrt na povijest građevine od kada je izgrađena preko svih preinaka i dogradnji do trenutka kada su završeni konzervatorski radovi na njoj. U nastavku analizira pojedine dijelove unutrašnjosti objekta, oltar, pregrade, križ te detaljno opisuje sve freske, dok u drugom dijelu izlaganja iscrpno govori o samoj tehnologiji konzervacije te metodologiji rada.

U sklopu znanstveno-stručnog skupa održano je predstavljanje 37. izdanja Buzetskog zbornika, čiji su izdavači Katedra Čakavskog sabora Buzet i Izdavačko poduzeće “Josip Turčinović” iz Pazina, a predstavile su ga članice uredništva Elena Grah Ciliga i Nataša Vivoda.

Ivan Žagar

36. Pazinski memorijal, znanstveno-stručni skup, Spomen-dom Pazin, 23. – 24. rujna 2010.

U Pazinu je 23. i 24. rujna 2010. održan trideset i šesti znanstveno-stručni skup Pazinski memorijal u organizaciji pazinske Katedre Čakavskog sabora za povijest Istre. Tako je u pazinskome Spomen-domu okupljeno više od dva-